

VI. NAFTALI,
HET PROBLEEM VAN SCHOONHEID EN HEILIGHEID

a. Christendom en humanisme

Het probleem christendom en humanisme verkeert weer in een acuut stadium. Allerwegen hoort men de roep om de verbinding van die beide. Allerwegen? Neen. Men hoort ook vanuit het christelijke kamp „non possumus”, d.i. wij kunnen niet. „Wat heeft Athene met Jeruzalem gemeen? En wat de academie (der heidenen) met de tempel?” En ook humanisten van allerlei slag en uit allerlei huis voelen, dat een wezenlijke en principiële verbinding van christendom en humanisme onmogelijk is.

Het christendom komt „van boven”, de grote ergernis voor het humanisme.

Het humanisme komt „van binnen uit”, de grote aanstoot voor het christendom. „Ik geloof in God” zal toch altijd wezenlijk iets anders blijven dan „Ik geloof in de mens”.

Onder de indruk echter van het vreselijk gebeuren van de laatste wereldoorlog, waarin zowel christendom en humanisme (te weten een bepaald soort humanisme, dat nog een nabloeit van christelijke normen en waarden geeft te zien) door het nationaal-socialisme naar de keel werden gegrepen, wordt nog steeds door velen een machtig verzamelen geblazen tegen de gemeenschappelijke vijand, die zowel het christelijke als het menselijke wil vermoorden.

Is het uiteindelijk zowel in het christendom als in het humanisme niet te doen om de redding van het echt-menselijke, de menselijke waarde en waardigheid?

Hebben de Nederlandse Volksbeweging (vlak na de oorlog) en de Partij van de Arbeid niet alle krachten wensende te bundelen op grondslag van een personalistisch socialisme, waarin de mens niet gedegradeerd werd tot een nummer maar juist, door een zinvolle dienende plaats in de gemeenschap, in zijn menselijke bestemming en waardigheid werd beschermd, omdat zij overtuigd waren, dat alle waarachtig menselijke krachten, die ontspringen aan de verborgen bronnen van christendom en humanisme, in één machtige bedding geleid konden worden?

En de vraag werd gesteld of dit mogelijk en geoorloofd is.

Kunnen wij spreken van een synthese, een hogere en diepere eenheid van het christendom, dat teruggaat naar het afzichtelijke kruis, waaraan een gebroken mens al zijn waardigheid verloren

Gen. 30 : 8; 49 : 21; Deut. 33 : 23; Richt. 4 : 6; 5 : 18; 1 Kon. 7 : 13-14; Jes. 53 : 2b; Ezech. 48 : 34; Openb. 7 : 6.

Naftali

heeft, omdat hij onder het gericht van God en mensen zo afschuwelijk hangt te sterven, en van het humanisme, dat teruggaat naar de schone ongebroken mens, die in Rome pompeus zijn kunnen op politiek gebied en in Athene boeiend zijn kunnen op wetenschappelijk en artistiek gebied vertoont.

Van *diepere* eenheid is moeilijk sprake, omdat de wortels van christendom en humanisme zo totaal verschillend zijn. Is er dan soms een *hogere* eenheid, dus niet in oorsprong, maar in einddoel en effect?

Jagen beiden (ieder op eigen wijze) niet na de redding van de menselijke waardigheid?

Prof. Dr. Kraemer zegt echter heel scherp: „Het christendom voert terug naar het kruis, dat het *laagtepunt* der mensheid is, omdat daar de mens God verworpen heeft, zelfs de vrome mens.” „Het humanisme gaat terug naar de *hoogtepunten* van de mens, de eclatante cultuur, de hoge wijsbegeerte, de voorname kunst.”

Het gaat per slot van rekening om de vraag, zoals Prof. Dr. W. Banning het formuleerde: „Wat dunkt u van de mens?” Waar is de mens in zijn laatste ernst en nood en verlossing te vinden? Hoe ziet hij er *echt* uit? Waartoe is hij in staat? Wat weet hij, wat zegt hij, wat kan hij, wat wil hij? Waar?

Er zijn twee antwoorden: De mens is te vinden in Athene of in Jeruzalem.

Hij is te vinden in het machtige Rome en in het schone Athene of aan het kruis op Golgotha. „Zie, de mens!”

Het christendom is overtuigd dat er geen houdbaar antwoord te geven is op de vraag „Wat dunkt u van de mens?”, wanneer niet eerst een recht en eerlijk antwoord gegeven is op de vraag: „Wat dunkt u van de Christus, wiens Zoon is Hij?”

De Heiland heeft eens gezegd: „Ik ben van boven, en gij zijt van beneden”, en Johannes zegt: „wat uit het vlees is, dat is vlees”, en blijft vlees, ook al voert het „vlees” zichzelf op tot de uiterste topprestaties op technisch, wetenschappelijk, politiek, cultureel, artistiek, filantropisch en zelfs religieus gebied.

Het humanisme is de kans van de mens onder Gods algemene goedheid en wijsheid om binnen de kring van zijn menselijk zijn te presteren, wat maar te presteren valt. Dit is ontzaglijk veel, haast onbegrensd veel, maar bij nadere beschouwing is dit vele gevangen in de cirkel van het „al te menselijke”, van de ziekte der zonde.

Het humanisme roept om de schone gave mens, de levenskunstenaar en de levensaristocraat, die zich intellectueel, ethisch,

artistiek, technisch, politiek, cultureel, religieus (desnoods), uitleeft.

E. Brunner, die zich ook intensief met deze problematiek heeft beziggehouden, heeft erop gewezen, dat de Reformatie (een bepaalde en voor ons de meest zuivere vorm van christendom) en de Romantiek (een bepaalde vorm van humanisme) niet met elkander te verbinden zijn, omdat de Reformatie in haar diep graven in het menselijke hart de zonde vindt, terwijl de Romantiek „het goddelijke” ontdekt. De Reformatie stoot een riool stuk, dat de stank van alle mogelijke roof, moord, overspel, hoogmoed, onreinheid doet opstijgen, en de Romantiek meent in het diepst van elk mensenhart een albasten fles met de meest aromatische olie stuk te stoten, die de lieflijkste geuren van goddelijk heimwee naar het ware, goede en schone verspreiden.

Het christendom zegt, dat deze romantische mens zelfs in zijn religieuze toppestatie „de Heer der heerlijkheid heeft gekruisigd”.

De mens, zoals God die als volmaakt aan ons presenteerde, is door de mens, zoals wij die droomden, vermoord.

Het is aangrijpend, hoe alle mogelijke specialist-mensen schuldigen staan aan het vervloekte drama dat op Golgotha zijn einde vierde.

Daar zien wij de mens in zijn hoogste politieke kunnen in Herodes en Pilatus, en de mens in zijn hoogste zedelijke en religieuze kunnen in de Farizeeërs en zelfs in de discipelen.

Het bleek in dit kritieke moment, waarin God zelf al het menselijk mogelijke in de vuurproef wierp, dat de mens „van binnen uit” bankroet sloeg, en dat alléén *de Mens* van bovenaf de menselijke waardigheid in dit gericht heeft gered.

Hier is een schoonheid van *andere* orde. Een schoonheid der heiligheid, zoals de heiligheid haar eigen schoonheid meebrengt. Het gaat om de vraag naar „het schone leven” van de schone mens.

Schoonheid zonder heiligheid van bovenaf, blijkt niets meer te zijn dan bloemen op een graf. „Een muzikale begeleiding bij een dodendans”. Het blijft heidendom, godloos, ook al voltrekt het zich uiterlijk binnen de kring van „het christendom” of „de kerk”. De schoonheid, waarmede Christus „in Sion blinkende verschijnt”, is de schoonheid der heiligheid, waarvan „vlees en bloed” geen verstand heeft, die „voor de wijzen en verstandigen verborgen is, maar aan de kinderkens geopenbaard”. Deze schoonheid, die voor het vleselijk oog „gedaante noch heerlijkheid” bezat, is een ergernis voor de humanistische topmensen op

zedelijk en religieus gebied, namelijk voor de Jood en al zijn geestelijke kinderen, en een dwaasheid voor de humanistische topmensen op intellectueel gebied, namelijk voor de Griek en zijn geestelijk nageslacht.

„Er is niets nieuws onder de zon”. Slechts de vormen, waarin het leven zich openbaart, veranderen. Wie daar doorheen ziet, ziet altijd weer het oude probleem opduiken: „Wat dunkt u van de mens?” en daarachter: „Wat dunkt u van de Christus?”

De oude Griekse wijsgeer ging op klaarlichte dag met een lantaarntje zoeken naar . . . een mens, *de* mens. En hij vond die niet. Waarom? Omdat hij op de vraag die hem eens gesteld werd: „Wie is God?”, zich bleef hullen in een hardnekkig stilzwijgen.

Wie de heilige God niet kent, kent ook de schone mens niet! Wie het christendom (nu opgevat als daad en openbaring Gods) niet kent, kent het humanisme niet (nu opgevat als de schone geheiligde mens in Christus Jezus).

De leer van de mens wordt altijd teruggeworpen op de leer van God, omdat God de mens schiep naar Zijn beeld. Dat zegt het christendom. Maar het humanisme werpt de leer van God altijd weer terug op de leer van de mens, omdat het in zijn hoogmoed meent, dat „de mens God schiept naar Zijn beeld”. En daarmede is de heiligheid verloochend en de schoonheid schijn geworden. Wij gaan naar *Naftali*, die als een gracieuze hinde springt en schone woorden kweelt. Wij gaan naar het probleem van schoonheid en heiligheid.

b. Schoonheid zonder heiligheid

Naftali is het kind der schoonheid, van de uitwendige glans, van het bekoorlijke woord en van de aangename vorm.

Maar de inhoud? Dat is wat anders. Wat is schoonheid zonder heiligheid? Een gebalsemd lijk. „Hij ligt er mooi bij.” De dood kan er mooi bijliggen!

Wat is de uitwendige glans bij innerlijke onmacht? Een schone appel, maar van binnen rot.

Wat is het bekoorlijke woord zonder zuiverheid van gehalte? Het zoet gefluit van de vogelaar, die lokt tot de gevangenis van de dood.

Wat is de aangename vorm zonder diepte van inhoud? Het is teleurstelling en verveling. Het is bedrog en leugen. De gekraakte noot, die leeg blijkt te zijn.

Naftali! Weet jij nog wel hoe dit kind ter wereld gekomen is?

Dit kind is vrucht van het schone lokkende woord. Het is ter wereld gekomen door het zoete minnelied van Rachel met behulp van haar slavin Bilha. Het was Rachel eenmaal in een bui van onredelijke onevenwichtigheid gelukt Jacob te „dwingen” bij Bilha een kind te verwekken, dat gelden zou als Rachels eigen kind. Dan werd geboren, het surrogaat-kind. En daarbij riep Rachel uit: De Here heeft gericht gehouden, mij recht gedaan tegenover die onuitstaanbare Lea, die maar kind op kind krijgt en mij daarmee de ogen uitsteekt.

Van dit soort vroomheid met een bijmaak zijn de tenten van Rachel en Lea vol.

Bij de geboorte van elk kind hoort ge een hartstochtelijke, soms schorre kreet van triomf om de andere vrouw te treffen, behalve bij Juda.

Als Rachel ziet, dat ze succes gehad heeft door de geboorte van Dan uit haar slavin Bilha, dan wil zij op dit beproefde pad verder.

Zij wil Jacob in haar tent vasthouden en hem boeien met het schone lieve woord. Maar Lea doet óók haar best om Jacob in haar tent te lokken.

Rachel wint het ditmaal, maar het heeft heel wat moeite gekost. Al haar vrouwelijke instincten zijn tot het uiterste gemobiliseerd geweest. Een liefde die zij tegen geen prijs verliezen wilde, deels uit afgunst, heeft haar niet alleen vindingrijk, maar ook lyrisch gemaakt.

Het tweede kind wordt uit Bilha geboren. De kroon van haar moeiten en zorgen, de overwinning op haar langdurige en afmattende strijd.

Zij roept uit: Naftali, want ik heb worstelingen Gods met mijn zuster geworsteld, en ik heb overwonnen (Gen. 30 : 8).

Een mooi woord, zelfs een religieus woord! Maar is de zaak wel mooi? Dekken vorm en inhoud elkaar? Zou het kunnen zijn, dat dit woord „een muzikaal accompagnement bij de geestelijke dodendans” is?

Is hier schoonheid zonder heiligheid? De schone mens die zijn geluk en waardigheid bevochten heeft, niet bij het kruis van Christus, waar de mens gebroken wordt en zichzelf verliest, maar in de heidense olympiade, waar de mens ongebroken triomfeert over zijn concurrent?

Waren dit werkelijk worstelingen Gods, zoals Jacob die gekend heeft in Pniël, waar hij *niet* ongebroken triomfeerde over Ezau, zijn tegenstander-broeder, maar hinkend zijn broeder tegemoetging en zevenmaal boog en zichzelf „uw knecht” noemde? Welneen!

O zeker, men kan niet zeggen: Wat de zaak aangaat heeft Rachel honderd procent ongelijk tegenover Lea en Jacob, en wat haar strijd aangaat om haar menselijke en vrouwelijke waardigheid te redden, is veel te verstaan. Immers ten diepste was het haar in deze levensstrijd „niet te doen om God of Zijn zegen, maar om haar kinderen”¹⁾.

Daarom zien wij niet, dat Rachel geworsteld heeft om *geestelijk* met haar huwelijkskruis klaar te komen, om „in dit alles meer dan overwinnaar te zijn”.

Zij verstond niet, dat een mens de nederlaag kan lijden, wanneer hij het kruis heeft afgewenteld van zijn schouders en dat een mens overwinnen kan, wanneer het kruis blijft. „Het is de wereldse strijd om het eigen ik, in plaats van de strijd met God om dat „ik” kwijt te raken” (Creutzberg).

Heel handig en lenig strijdt ze tegen Lea, de ene zet na de andere.

En ze heeft met schone vleiende woorden Jacob voor zich gewonnen. Voor de zoveelste maal wordt dit banale succes, met vleselijke wapenen bevochten, aangezien voor zegen Gods, „worstelingen Gods”. Zo won zij door het schone woord waarin de heiligheid des Heren niet meer trilde.

Dit is een typisch hoogtepunt van de ongebroken en zichzelf handhavende mens, dat tegelijk een laagtepunt betekent in het Rijk Gods. In Pniël is een principiële andersoortige overwinning te zien in het zelfverlies dan in de tent van Rachel, waar een zoon geboren is die de ogen van Lea moet uitsteken.

Hier is schoonheid ten koste van de heiligheid. De succesvolle levensvorm, die een inhoud heeft als een smadelijke nederlaag voor God.

Ook hier geldt, dat slechts bloemen op het graf worden gestrooid, omdat het graf van het huwelijksongeluk blijft en niet innerlijk overwonnen wordt.

Jacob doorziet dit nu op profetische wijze. Deze stervende beziet het hele huwelijks- en gezinsdrama uit het verleden niet met vleselijke maar met geestelijke ogen. Hij doorziet de revolutionaire stijl en de voze structuur van de successen van Rachel ook met haar kind Naftali. Daarom typeert hij dit kind der schoonheid zonder heiligheid als „een losgelaten hinde”, of zoals Aalders vertaalt „een lenige hinde”. Lenig, sierlijk, vlug, niet makkelijk grijpbaar of te vangen, een hinde die elegant het gevaar weet te ontspringen. Boeiend schoon, omdat de hinde zelfs in dood-

¹⁾ Dr. G. Ch. Aalders, Korte Verklaring *Genesis II*, pag. 215.

gevaar nog de schone elegace weet te bewaren. Dit lichte en lenige is tegelijk vluchtig en oppervlakkig.

En zo spreekt Naftali ook „schone woorden” (zie Gen. 49 : 21). Men kan zich afvragen of deze zegen van Jacob over de stam Naftali meer vloek dan zegen is. Wanneer deze stam gekarakteriseerd wordt als „een lenige hinde”, en als een, die schone woorden voortbrengt, dan is dit op zichzelf geen „kwaad” spreken. Wij mogen en kunnen ook niets kwaads zeggen van mensen die artistiek aangelegd zijn, kunstzinnig en met een fijn gevoel voor de schone vorm van het leven. Kunstenaars zijn toch priesters genoemd; ze zijn geen onheiligen omdat ze gevoelig zijn voor de schone vormgeving.

God Zelf is de opperste Kunstenaar. Hoe zou Hij anders de wereld zulk een schone vorm kunnen geven, en hoe zou Hij de mens, naar Zijn beeld geschapen, zulk een heimwee naar het schone in het hart gelegd hebben?

Vele mensen weten wel, dat God een vijand is van het onware en het slechte, maar schijnen niet voldoende te weten, dat God ook een vijand is van het lelijke en afzichtelijke. Daarmede behoeven we nog niet op scholastieke wijze over God te speculeren als over het hoogste ware, goede en schone.

Maar . . . de schoonheid Gods is nooit zonder heiligheid. De schone vorm, die God kiest is er altijd om een schone inhoud te bergen. De leugen van de tegenstelling tussen inhoud en vorm, wil God niet. God is waarachtig.

De nood van Rachel, en de verzoeking voor Naftali zijn geweest te hunkeren naar de schone vorm zonder heilige inhoud, ook en juist wanneer dit betreft de schone religieuze vorm.

Daarom is Naftali telkens de stam van de *buitenkant*, van het ondiepe, het oppervlakkige, en zo wordt deze stam ook telkens de stam van de schone *schijn*, het onwaardige in de totaliteit van zijn bestaan voor God en de mensen.

Toch zien wij dat Naftali menigmaal deze verzoeking heeft weerstaan en geestelijk waakzaam is geweest, opdat hij niet zou zondigen door „de gebreken van zijn kwaliteiten”.

Naftali staat dikwijls op een tweesprong. En er zijn ook momenten in de geschiedenis van Naftali aan te wijzen, waarin de schone vorm de zichtbare en tastbare openbaring van een heilige inhoud is.

De zegen van Jacob „Naftali is een lenige hinde, hij brengt schone woorden voort” kan ook een nieuwe afmeting, een nieuwe verdieping ontvangen.

Op twee momenten wijzen wij, waarin iets begint door te breken

van de schoonheid in dienst der heiligheid; geen opzettelijke en tendentieuze dienst, maar waarin de heiligheid de schone vorm vanzelf schept.

Barak was uit de stam van Naftali (zie Richt. 4 : 6 en 5 : 18), en hij gaat „worstelingen Gods” worstelen om de vrijmaking van Israël uit de klem van de heidense Jabin en Sisera.

Het merkwaardige is, dat deze Naftali niet wil strijden zonder het schone en aangrijpende woord van de profetes Deborah.

Deze dichteres stelt zich in dienst van een heilige vrijheidsoorlog.

Het schone woord krijgt een heilige inhoud. Beter gezegd: De heilige inhoud schept de schone vorm.

Hier laat Naftali los de gevaarlijke esthetische levenshouding (zoals Kierkegaard dit noemt), de houding van de min of meer geïnteresseerde toeschouwer, die alles buiten de kring van zijn innerlijk en eigenlijk diepste bestaan houdt. De toeschouwer die schone, schijnbaar diepe en idealistische beschouwingen over de nood des tijds houdt, maar de liefde mist en daarom de offerbereidheid niet kan opbrengen om zich midden in de doodsnoed voor anderen te werpen.

Hier sterft Naftali in Barak en in deze stam aan de onvruchtbare mooipraterij, aan esthetische levensstijl, aan de Goetheaanse levensstijl, die liever een gedicht maakt over het offer, dan zelf het offer brengt, omdat eigen bloed zo onesthetisch vloeit.

Daarom zingt Deborah iets wonderlijks over Naftali, die zich ingezet heeft voor zijn broeders, iets dat ingaat tegen vlees en bloed van deze stam, namelijk „Naftali is een volk, dat zijn ziel *versmaad* heeft tot de dood toe!” (Richt. 5 : 18).

Hier is de heiligheid van het offer, dat eigen leven overgeeft in de dood voor anderen.

Dit is een schoonheid van hogere orde.

Hier wordt geprofeteerd met het schone woord van Deborah, dat het kruis als het mysterie van het offer voor „anderen”, de schoonheid der heiligheid zal zijn.

Een tweede moment van geestelijke verdieping, waarin de kunstzinnige Naftali Gods heiligheid dient, is de geschiedenis van Hiram, een zoon van een weduwe uit de stam Naftali, een kunstenaar in smeedwerk, die Salomo uit het heidense Tyrus heeft gehaald om de tempel van Gods heiligheid een schone vorm te geven. U moet dit lezen in 1 Kon. 7 : 13-14: „En de Koning Salomo zond heen, en liet Hiram van Tyrus halen. Hij was een zoon ener weduwe, uit de stam Naftali, en zijn vader was een man van Tyrus geweest, een koperwerker, die vervuld

was met wijsheid en met verstand en met wetenschap om alle werk in het koper te maken; deze kwam tot de koning Salomo en maakte al zijn werk."

Allereerst merken wij hier het gevaar van deze artistieke familie tot wereldgeijkvormigheid. De schone vorm neemt de Naftaliet zo in beslag, dat de heilige inhoud niet zo zwaar meer weegt. Mozes heeft door het geloof de arme doch heilige inhoud van een verdrukt slavenvolk verkozen boven de schone vorm van de Egyptische kunst en cultuur doch zonder heilige inhoud.

Maar deze Naftalitische vrouw trouwt met een kunstzinnige heiden uit Tyrus, zonder te vragen naar het heilig moment in haar huwelijks- en maatschappelijk bestaan. Zij bezweek voor de verzoeking van deze kunstenaar.

Eén der verzoeken van satan is de zondige inhoud te maskeren door een schone vorm. Hij wil graag de aandacht afleiden van de heilige inhoud door ons uitsluitend te boeien met de schone levensvorm.

Er is een voortdurende spanning in deze zondige wereld tussen het goede en het schone, het ware en het schone. Het kan zijn, dat de mens naarmate hij meer door de schone vorm bekoord wordt, minder interesse heeft voor een heilige inhoud. De vorm overwoekert eerst de inhoud, om haar straks te camoufleren.

Hier zitten we middenin de schone humanistische droom van de schone mens. Het schijnt voor velen een teken van culturele en speciaal artistieke achterlijkheid te zijn, wanneer men schoonheid zonder heiligheid uiteindelijk als leugen voor God verwerpt. Naftali is vluchtig als de hinde, en brengt oppervlakkig schone woorden voort.

Salomo roept Hiram, het kind uit een schoon huwelijk ten koste van de heiligheid des Verbonds. Hij roept deze kunstenaar uit het heidense en kunstzinnige Tyrus. In naam van de kunst was dit artistieke Naftalitische gezin maar over de onheiligheid van Tyrus heengestapt. „Kunst is kunst en... zaken zijn zaken." Men zei zeer verlicht: U moet dat kunnen scheiden, want kunst is kunst en godsdienst is godsdienst. Men vergat echter dat „scheiden" in de totaliteit van het leven een abstractie en daarom een onmogelijkheid is. Men kan wel onderscheiden maar niet scheiden. Men kan in de mens onderscheiden hoofd en hart, maar wie scheiden gaat, houdt niet een mens doch een lijk over.

Zo hanteerde deze Naftalitische familie een waardescale, die nog altijd gebruikt wordt, en waarin de schone vorm per se belang-

rijker is dan de heilige inhoud, behalve dan dat daar altijd een onverwerkbaar brok in het geweten bleef liggen, omdat het leven nu eenmaal méér dan vorm zelfs dan schone vorm is.

En verder: Israël was over het geheel geen kunstzinnig volk. Israël sprak steeds maar van heiligheid, maar waarom niet van schoonheid? Daarom liever gemeenschap met de schoonheid zonder heiligheid (Tyrus) dan met de heiligheid zonder schoonheid (Israël).

Nu wordt Hiram geroepen uit het isolement van de schoonheid óm de schoonheid en de kunst óm de kunst, dat wil zeggen uit het isolement van de waan. In de werkelijkheid kan men de leuze „kunst om de kunst" slechts wensen, maar in feite heeft elke vorm een bepaalde inhoud, en is die naar de éne of andere kant gericht.

Nu komt Hiram van de stad Tyrus, die berstens vol van afgodendienst is en waar de kunstenaar in dienst van de afgoden werkt, naar de stad Jeruzalem, die vol is van Gods heiligheid, goedheid en waarheid.

De Here zal Zijn waarachtige goedheid en Zijn goede waarachtigheid een schone vorm geven in de te bouwen tempel. Hier ontvangt Naftali door genadige roeping en uitverkiezing diepte van inhoud.

De kunst van Hiram in dienst van Gods Verbond, vol van genade en waarheid, vol van heiligheid.

Het gevaarlijke spel der schoonheid wordt nu ernst, eeuwige goddelijke ernst. Nu zal Hiram moeten ervaren, dat het hoogtepunt van de mens niet ligt in de ongebroken schoonheid van het heidenland, maar in het dieptepunt der verzoening door het bloed van stieren en bokken, in de eindeloze offers, op zichzelf een vies zaakje, heel onsmakelijk, maar waar de heiligheid Gods beeft over het verloren mensenleven, ook over dat van levenskunstenaars.

Nu moet Hiram verstaan, dat voor God schoonheid zonder heiligheid slechts schone *schijn* is. Het altaar in Jeruzalems tempel wordt van vervaarlijke schoonheid, vanbuiten en vanbinnen, omdat God een God van waarachtigheid is. Vervaarlijk, van goddelijke orde, omdat de schone mens zonder heiligheid onder bloed en vuur in Gods gericht vergaat.

Deze momenten in Naftali's geschiedenis, waarin de schoonheid de diepte van heiligheid ontvangt, zijn als profetische signalen, waarin de God der waarachtigheid schone vorm en heilige inhoud in Christus verzoent.

Heeft Mozes niet over deze stam, bij zijn afscheid, geschreeuwd

om inhoud in de schone levensvorm van dit Goetheaanse zondagskind, toen hij riep: „o Naftali, wees toch verzadigd van de gunsten en goedertierenheden des Heren”? (Deut. 33 : 23). Is dit een constateren of een wens? Beide. Ook een gebed, want Naftali heeft de inwoners van Beth-Semes niet verdreven, en woonde onder de Kanaänieten, en *verwereldlijkte* aldaar zó, dat Jesaja sprak van Naftali, die onder de heidenen woont, en „in de schaduw des doods gezeten is” ondanks . . . het schone woord. Wanneer de levenshoud bedorven is, zijn wij niet gered met een schone levensvorm.

c. Heiligheid zonder schoonheid

Nu staan wij voor een niet minder verbijsterende werkelijkheid. Uiteindelijk heeft Naftali uit zichzelf het niet verder kunnen brengen dan tot „schoonheid zonder heiligheid”, vorm zonder inhoud, het schone woord dat uitging uit de mond van Naftali. Maar nu zal het schone Woord der heiligheid uit de eeuwigheid vlees worden, en onder ons wonen. Johannes betuigt wel, dat hij „Zijn heerlijkheid heeft aanschouwd, als de heerlijkheid van de Eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid”, maar om dit op te merken moest hij toch eerst van God een paar nieuwe ogen ontvangen.

Wie het vleesgeworden Woord met eigen vleselijke ogen aanschouwt, moet Jesaja gelijk geven, dat „Hij gedaante noch heerlijkheid had”, en dat niemand Hem om uiterlijke schoonheid begeerd zou hebben. Was niet „een ieder het aangezicht voor Hem verbergende?” En vroeg men niet schamper: „Is deze niet de zoon van een timmerman?”

Nu laat God ook alle nadruk vallen op de heiligheid zonder uiterlijke schoonheid, tenzij dan een schoonheid van hoger orde. „Het *Heilige* dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genoemd worden,” zo luidt de schone engelenstem. Het gaat om het Heilige. „Hoe heilig is Zijn Naam.” Maar dit „heilig Kind Jezus” zal straks in een stal geboren worden en in een kribbe liggen, gewikkeld in sobere doeken.

In het geboorte-uur treedt aan de dag, dat Gods schone Woord vanwege de heiligheid alle heerlijkheid heeft afgeschud. „In de gestalte van een dienstknecht”, een slaaf.

Hier is alleen heilige inhoud zonder een passende schone vorm. Een noodtoestand! Een abnormale toestand! Ja, omdat het onze nood, onze abnormaliteit aanwijst.

Een toestand van vernedering en smaad en vloek, hoewel alléén dit heilig Kind waarachtig hoog en glorieus en gezegend is.

Komt, verwondert u hier, mensen,
Ziet dit nieuw geboren Kind!
Ziet, die 't Woord is, zonder spreken,
Ziet, die Vorst is, zonder pracht,
Ziet, die 't Al is, in gebreken,
Ziet, die 't Licht is, in de nacht.
Ziet, die 't Goed is, dat zo zoet is,
Wordt verstoten, wordt veracht.

Jezus heeft elke schijn tegen Zich. Men moet in het omgekeerde geloven van wat men ziet. Men ziet de heilige inhoud zonder de schone vorm, zoals dat oude kerstlied zo ontroerend vertolkt.

Bij de Farizeeërs zien wij het omgekeerde: zij hebben elke schijn mee. Ook de schone religieuze vorm tot in offerande, gebed, aalmoezen toe.

Geen scherper conflict is denkbaar dan tussen Hem Die in slavengestalte de heiligheid Gods zonder schone vorm vertegenwoordigt, en hen die in pompeuze gestalte de onheiligheid van de mens openbaart.

Straks wordt het Kerstkind in de kribbe de Man van smarten, Die één en al afzichtelijkheid is, omdat Hij het oordeel Gods draagt over een wereld, die zich voor God en mensen verbergen wou achter een schone schijn en die met het mooie woord een vervloekte zaak wilde bedekken.

Op Golgotha is alles eerlijk en onverbloemd geworden, omdat de naakte mens daar aan een vloekhout sterft. En deze naakte mens is de zondige mens, gij en ik, in wiens plaats Jezus hing.

Hoort, o Hiram, zoon uit Naftali's stam: Hier is pas de waarachtige tempel, waarin de Heilige Israëls neerkomt om gemeenschap te zoeken met de mens, en hier is pas het altaar, waarop het heilige offer gebracht wordt en dat God accepteren kan.

In de nieuwtestamentische wetenschap spreekt men van „het raadsel van Galilea”. Daarmede bedoelt men het probleem, dat Jezus het meest intens in Galilea heeft gearbeid, en . . . daar het minst sprake is van blijvende zegen.

Het raadsel van Galilea is ook het raadsel van Naftali, die een groot deel van Galilea besloeg.

Eerst was Jezus in Galilea het meest populair; Hij werd enthousiast beaplaudisseerd, maar Hij is het minst *geloofd*.

Dáár in de stam Naftali lagen Kapernaüm, het centrum van Jezus' arbeid, Chorazin en Beth-Saïda.

Dáár tegen de hellingen der bergen langs het meer van Genesareth zat Jezus neer, en sprak in de stam Naftali het schone woord der zaligsprekingen, maar met de meest heilige inhoud. En Naftali heeft het schone woord gehoord! Helaas, het bleef voor deze mensen slechts een schoon woord zonder daarin de diepe heiligheid des Heren te proeven. Naftali heeft zich slechts vergaapt aan de schone buitenkant, zowel van Jezus' woord als van Jezus' daad.

Het is ontstellend te zien hoe estheticistisch op religieus gebied Naftali zich openbaart, want deze stam blijft de *toeschouwer*, die geboeid wordt door de interessante Jezus vanwege Zijn buitengewone wonderen, maar die niet de geroepene wordt om „verzadigd te worden van de goedertierenheden en gunsten des Heren”. „Toen begon Jezus de steden, waarin de meeste krachten door Hem verricht waren, te verwijten, dat zij zich niet *bekeerd* hadden. Wee u, Chorazin, wee u Beth-Saïda! Want indien in Tyrus en Sidon de krachten geschied waren, die in u geschied zijn, reeds lang zouden zij zich in zak en as bekeerd hebben. Doch Ik zeg u, het zal Tyrus en Sidon dragelijker zijn in de dag des oordeels dan u. En gij Kapernaüm, zult gij tot de hemel verheven worden? Tot het dodenrijk zult gij nederdalen; want indien in Sodom de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, het zou gebleven zijn tot de dag van heden. Doch Ik zeg u, het zal het land van Sodom dragelijker zijn in de dag des oordeels dan u” (Matth. 11 : 20-24. N. Vert.).

Hier is de zonde van Naftali op de spits gedreven.

Rachel drong niet door tot de kern van de zaak. En Naftali, haar kind, ook niet. De schone vorm en de uitwendige oplossing is voor Naftali al voldoende. De bijzaak verdringt de hoofdzaak. Chorazin, Beth-Saïda en Kapernaüm hebben in de meest gevaarlijke zin van Jezus' woord en daad genoten zonder zich te bekeren.

Dat is ook aangrijpend erg, wanneer de mens de heiligheid des Heren, waarvoor hij beven moest, gaat genieten en toejuichen als een kunststuk of een sensationeel stukje, terwijl hij diezelfde heiligheid des Heren verwerpt als een appèl op het geweten en een wekstem tot bekering.

Het ergste, wanneer het Evangelie Gods, als laatste ernst op leven en dood, door de mens gemaakt wordt tot een dartel spel, dat hem esthetisch, theoretisch en intellectueel boeit, maar religieus toch eigenlijk koud laat.

Hier is genieten in plaats van zich bekeren, bewonderen in plaats van geloven, erover praten in plaats van eruit leven, onder het schone Woord van Gods heiligheid toch zichzelf gelijk blijven en zich niet verliezen. *Toen* begon Jezus deze steden te verwijten met de hitte van Zijn heilig woord, dat zij van Gods heilig woord een interessant mensenwoord hadden gemaakt.

Het is opvallend, dat Jezus ook Tyrus en Sidon, centra van het artistiek humanisme waarheen Hiram's moeder, de Naftalitische, heengetrokken was vanwege de kunst en de liefde, tot voorbeeld stelt.

Indien zelfs aan deze steden, die zich bij uitstek meer bekommeren om de schone levensvorm dan om de heilige levenshouding, de krachten waren geschied, die aan de Naftalitische steden zijn geschied, *zij* zouden zich in zak en as bekeerd hebben, *zij* zouden een walg gekregen hebben van de schone camouflage, de schone leugen.

En wat aangaat Sodom en Gomorra, waar het genot vóór de heiligheid ging, zó brutaal, dat zelfs de schone vorm verdrongen werd door de afzichtelijke en walgelijke vormen, indien het heilig woord en de heilige daad van Jezus aldaar zo rijkelijk als in Galilea geschied waren, zij zouden zich zeker bekeerd hebben en nog bestaan.

En gij Kapernaüm, dat zich met typisch esthetische hoogmoed en ongebroken trots voor God en mensen tot de hemel verheft, gij zult tot de afzichtelijke onderwereld vernederd worden, waar uw gruwelijke inhoud een daarbij passende levensvorm zal ontvangen.

Dat is het heilig Woord, dat het vleesgeworden Woord als een gericht sprak over Naftali, de schone hinde, over het schone woord zonder heilige inhoud.

Het „raadsel van Galilea” is het raadsel van Naftali: Succes en tòch vloek. Sensatie en geen bekering. Waardering, maar meer voor tekenen, dan voor de zaak die betekend wordt. Het schone humanisme, dat Jezus Christus gebruiken kan als symbool van de gave mens, die zich niet radicaal behoeft te bekeren.

Nog steeds duikt dit gevaar op in de geschiedenis van de kerk, o.a. in deze vorm, dat men de prediking „mooi” maakt of „mooi” hoort. Men kan dan met Rachel nog spreken van „worstelingen Gods” bij de geboorte van Naftali, terwijl dit kind het produkt van doodgewone ja al te menselijke worsteling van een zichzelf handhavende en zich verongelijkt gevoelende vrouw was, waar God „bijgehaald” werd om deze menselijke werkelijkheid een goddelijke wijding en sanctie te verlenen.

En Kapernaüm heeft wat „genoten” van de preken van Jezus. De mensen van Naftali waren niet van Jezus weg te slaan, want de schare volgde Hem overal. Ze kregen er schijnbaar nooit genoeg van. Nergens waren de kerken zo vol als daar, waar Jezus preekte. En duizenden volgden Hem onder Gods schone hemel.

Het vreselijke was echter, dat Kapernaüm en de genietende Naftali niet „vol van Gods gunst en goedertierenheid” werden. Het gebeurt nog, dat mensen onder de preek geestelijk zitten te applaudisseren, terwijl ze „in zak en as” moesten gaan. Zelfs van een boetepreek kan men sensatie maken, en van „hel en verdoemenis” kan men „genieten” zonder zich te bekeren.

Aan mooie preken zijn duizenden geestelijk te gronde gegaan. „Mooi” vanaf het meest lichte genre, waarin men literair geniet, tot het meest zware soort, waarin men religieus-sadistisch smult van de enge poort, waardoor de „rechtvaardige nauwelijks zalig wordt”.

De boeteprediker Savonarola preekte zo mooi, dat de kunstenaar het moest vastleggen. En de beroemde hofpredikers van de Franse koningen preekten zo mooi voor het corrupte en decadente hof, dat ze genoten zonder zich te bekeren. En al genietend roept men eigenlijk „kruist Hem”. Het gevaarlijke is, dat God en Zijn heilige profeten deze kreet alleen horen.

Pascal heeft gewaarschuwd tegen het schone spel der „christelijke verstrooiing”. En wie heeft niet voor deze demonische morfine? Men kan een bepaalde dominee nalopen, omdat hij zo mooi ja zelfs zo ernstig preekt, terwijl men juist niet wenst te buigen in de praktijk van het leven voor die elementen uit Gods Woord waardoor bovenbedoelde prediker juist gegrepen is.

Wie kan zeggen, dat de Naftali-zonde hem niet beloert?

Elke prediking, die niet beantwoord wordt met „geloof en bekering” wordt duivels-gevaarlijk „genoten”.

Wij kunnen het als predikers en als hoorders benauwd krijgen vanwege al die „geweldige” preken, die eigenlijk geweldig weinig in ons leven uitwerkten. Er is een ontstellende wanverhouding tussen het aantal „mooie” preken die we uitspraken of hoorden, en het geloofseffect ervan.

Wij houden weer niets anders over dan het afzichtelijke kruis, het naakte kruis, waar God alle „blinkende zonden” aan de kaak stelt, en waar God de schone religieuze mens naakt afstroopt. Dáár is het offer van bloed en vuur, heel lelijk, omdat wij lelijk zijn, heel heilig, omdat God heilig is.

Daar „geniet” de mens niet meer op de wijze van Rachel. Naftali, en Kapernaüm, maar daar snikt een mens het uit:

Van al de last dier plagen
Met goddelijk geduld
O Heer, door U gedragen
Heb ik, heb ik de schuld.
O, zie, hoe 'k voor Uw ogen
Hier als een zondaar sta
En schenk vol mededogen
M' een blik van Uw gena.

Wij hebben ook „schone” zonden: schoonheid zonder heiligheid, *ónze* troon.

God schenkt ook „lelijke” deugden: heiligheid zonder schoonheid, *Zijn* kruis.

d. De schoonheid der heiligheid

Aan het kruis van Christus begint een nieuwe eeuwige schoonheid te bloeien. Tot Naftali, die „schone woorden spreekt”, heeft Jacob niet kunnen zeggen: *Gij* zijt het! Tot Christus wèl! Deze schoonheid bedoelt God nu, en deze schoonheid kan in het gericht des Heren bestaan.

Aan het kruis zien wij niet de schoonheid van de ongebroken levensaristocraat, de „lenige hinde”, maar van de gebroken Man van smarten. Toch heeft Mozes profetisch geroepen om de „verzadiging van Gods gunst en goedertierenheid”. Eigenlijk riep Mozes om het kruis van Christus. Deze schoonheid is „zwart doch liefelijk”.

Hoe moet de ongebroken „natuurlijke” mens zich ergeren aan dit soort goddelijke schoonheid, die vol van onverdiende goedheid en pure waarheid is. Hier zal ik toch „het mooiste lied van enen Koning zingen”. „Is dat uw Koning?” Ja, want eindelijk heeft God de schoonheid der heiligheid „zo vlekkeloos en ongeschonden voor het heidendom tentoongespreid”.

In dit oordeel opent God de vertroosting der vrijspraak.

Naftali is in het kruis aan het einde gekomen, opdat God een nieuw begin zou maken. In dit einde houdt God Naftali in Christus vast. Zijn Geest werd vaardig over Barak, de Naftaliet, en over Hiram, de Naftaliet, geroepen uit het schone maar onheilige Tyrus om te wonen bij de altaren des Heren.

Naftali

En al moesten wij schrijven over het „raadsel van Galilea”, van Naftali, van de vloek van Naftali, die genoot van Jezus' woorden en wonderen zonder zich te bekeren, God heeft óók uit Naftali, vissers rondom het meer van Gennesareth uitverkoren tot Zijn discipelen en apostelen, die met het ergerniswekkende woord des kruises de wereld van de schone schijn zijn ingetrokken om te prediken „geloof en bekering in Zijn Naam”. Zij vroegen geen applaus, geen sensatie, geen genieten, maar niets anders dan geloof en bekering. Zij vroegen het Woord des kruises *ernstig* te nemen in leven en sterven.

Deze apostelen hebben het kruis, die ergernis voor de zedelijk-schone mens en die dwaasheid voor die wetenschappelijk-schone mens, verkondigd en waren bereid om terwille van dit heilig Woord des Heren een afzichtelijke kruisweg te gaan. Hun ogen waren geopend voor de schoonheid der heiligheid in Christus Jezus.

En daarom hebben ze geprofeteerd van de heilige schoonheid en de schone heiligheid van „het Lam, dat geslacht staat” en „waardig is te ontvangen alle eer en aanbedding en dankzegging in alle eeuwigheid”.

Ja, in de hemel is het schoon! En daar zingt men op blijde toon. Niet de schoonheid van het humanisme, schoonheid zonder heiligheid, maar schoonheid der heiligheid door het Lam.

Ezechiël ziet ook „een poort voor Naftali” (Ezech. 48 : 34). En Johannes telt „uit het geslacht van Naftali twaalfduizend verzegeld” (Openb. 7 : 6). Maar ze zijn allen door het kruis binnengegaan, de topprestatie van Gods gunst en niet de hoogste prestatie van de schone mens.